

**Dissertatio inauguralis medica de abusu purgantium in morbis venereis ... /
publico eruditorum examini subjiciet Johannes Jacobus Baierus.**

Contributors

Baier, Johann Jakob, active 1746-1749.

Publication/Creation

Altorfii : Typis Joh. Georg. Meyeri, [1749]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/dgxudv39>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
ABVSV PVRGANTIVM
IN MORBIS VENEREIS

QVAM
CONSENSV ET AVCTORITATE
GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
PRO LICENTIA

SVM MOS IN ARTE MEDICA HONORES
LEGITIME CONSEQVENDI

D. XVII. IVNII A. R. S. C1D10CCXXXIX

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI

SVBIICIET

IOHANNES IACOBVS BAIERVS
ALTORFINVS

ALTORFII

TYPIS IOH. GEORG. MEYERI ACAD. TYPOGR.

DISSERTATIO IN AVGVRAVIS MEDICA

DE

ABVS PVRGANTIVM

IN MORBIS VENEREIS

QVAM

CONSENSV ET AVCTORITATE

CRATIOSI MEDICORVM ORDINIS

PRO LICENTIA

VMMOS IN ARTE MEDICA HONORES

LEGITIME CONSEQVENDI

D. XII. IYNI A. R. S. CIOCCXXXIX

PNEVCO EXAMINATORVM EXAMINATA

SVBSCRIPT

IOHANNES JACOBVS BAIRVS

ALTORFIVS

ALTORFII

TYPIBVS ION. GEORG. MEYERI ACAD. TYPOG.

PRAEFATIO

Sicuti in omnibus morbis, a vitio quodam sanguinis reliquorumque humorum pendentibus, correctio non modo corruptorum, sed et euacuatio eorundem et e corpore propulsio necessaria est: ita inprimis morborum uenereorum materia excretionem indiget, ne per longiorem moram et altiores agat radices, et ad euacuationem ineptior reddatur. Quo autem modo, quaeque per loca id fieri debeat, adhuc sub iudice lis est. Adsunt intestina, canalis ille chylicationi et faecum aluinarum excretioni dicatus, in quem innumeri uiscerum infimi uentris glandularumque excretorii ductus sua exonerant contenta; adsunt corpora illa glanduloso-tubulosa in regione lumbari sita, sub renum nomine uenientia, secretioni urinae inferuiencia; adsunt glandulae saliuales uariae, fluidum ad masticationem, deglutitionem atque concoctionem alimentorum maxime necessarium elaborantes; adest tandem cutis, commune corporis integumentum, innumeris poris perforata, qui pori quotidie tantam humorum copiam emittunt, quanta per reliqua loca, ad depurandum sanguinem constituta, uix eiicitur. Ex his instrumentis, ad materiam noxiam eliminandam aptis, eligunt medici, in omnibus fere morbis uenereis, intestina, haecque uariis, iisque fortioribus medicamentis purgantibus stimulant ad sui contractionem, materiaeque morbificae ex uniuerso corpore huc confluentis expulsionem. Reiecerunt quidem communem hanc medicorum sententiam HEINSIUS et HVNDERTMARCKIUS in scriptis suis de lue uenerea editis, illamque asperioribus uerbis perstrinxerunt: sed quum ambo hi medici partim totalem

saltem gallicum morbum pertractauerint, partim nulla remedia, nisi ab ipsis praeparata, commendauerint; non plane inutilem laborem in me suscipere mihi uideor, si, quum ex iussu Gratiolae Facultatis Medicae specimen inaugurale mihi sit edendum, de abusu purgantium in morbis uenereis, paucis disserere, aliamque methodum, quam quae aegrotantes continuis debilitat purgationibus, proponere conabor. DEVS T. O. M. huic labori clementer adspiret; B. autem L. hos meos qualescunque conatus aequi bonique consulat.

§. I.

MORBORUM uenereorum tam diuersa natura est, ut plane impossibile uideatur, definitionem generalem, omnes horum morborum species simul comprehendentem, suppeditare. Siue enim diuersas eorum causas, siue uarium, quem edunt, effectum, siue symptomata maxime diuersa, consideremus, semper multa occurrent, quae nos impediunt, quominus morbos uenereos in genere definire possimus. Sic alias agnoscit causas benigna gonorrhoea, alias uirulentus seminis fluxus; aliter se habent in uiris, aliter in feminis. Lues uenerea ipsa suis gaudet gradibus, secundum quos uel leuior est, uel grauior; eadem quoque non uno modo propagatur: mox enim uestibus, mox lecto, infectis, mox basio, mox, quod et frequentissimum, coitu cum impura persona celebrato, cum altero communicatur. Symptomata etiam non minus inter se differunt, adeo, ut longam eorum seriem recensere possem, si instituti ratio id requireret. Tam arduum itaque quam sit, adductas ob causas, morbos uenereos in genere definire; liceat mihi singulos istos nunc saltem recensere, descriptiones autem illorum ad specialem cuiusque tractationem referuare. Ex his itaque, progrediendo a leuioribus ad grauiores, primum occupabit locum pollutio; secunda species
erit

erit gonorrhoea benigna uirorum, et fluor albus mulierum benignus; hunc sequetur uirulentus seminis fluxus, tam in sexu potiori, quam sequiori, cum suis symptomatibus; tandem lues uenerea totalis succedet.

§. II.

Ad hos morbos curandos apprime utilia esse, imo in nonnullis omnem paginam absolvere medicamenta purgantia, autores affirmant. Vt itaque maiore cum certitudine iudicare possimus, an reuera tanti sint usus; modum illorum in corpus humanum agendi, quemque effectum, in iusta quantitate exhibita, exserant, nunc contemplemur. Agunt autem particulis suis salino-sulphureis, acribus, in membranas uentriculi et intestinorum nerueas et musculosas, quas ad celeriores motum peristalticum producendum exstimulant, ut non modo eruditates in se contentas, sed et in uicinis partibus stabulantes humores peccantes, constrictis per consensum, quem habent cum intestinis, uasculis continentibus, per aluum e corpore expellant. Saepius quoque altius serpunt, et particulas subtiliores in uentriculo solutas ad ipsam M. S. dimitunt, quae lympham coagulatam in aliis locis uel plane stagnantem, uel ad minimum tardius progredientem resoluunt, attenuant et ad excretionem disponunt, quae excretio ob stimulum in intestinis praesentem, quo mediante humores a peripheria ad interiora corporis loca alliciuntur, per aluum instituitur. Adhiberi itaque purgantia non modo possunt in eruditatibus primarum sic dictarum uiarum, cuiuscunque sint generis, siue acidae, biliosae, pituitosae, aliaeue sint; uerum etiam in morbis quam plurimis, a sero et copia et spissitudine et acredine peccante ortis, uti sunt hydrops, leucophlegmatia, scabies etc. Sic quoque non negari potest, eadem uariis in morbis ad nimium affluxum humorum, uel iam iam corruptorum, uel facile ob uim ueneni cuiusdam, alium locum

occupantis, contagiosam, corruptibilium, deriuandum et reuellendum, optimo cum successu esse propinata.

§. III.

Verum enim uero salutare hi effectus respiciunt tantum rectum cathartorum usum, qui non modo accuratam quantitatis et qualitatis eorum obseruationem exposcit, sed etiam, ne nimis frequenter porrigantur, requirit. Damnum enim, quod purgantia una saltem uice, sed in nimia quantitate, exhibita corpori humano inferunt, quotidiana quidem, sed maxime tristia exempla ostendunt eorum, qui uel ex incuria pharmacopoei, uel, quod frequentissimum, ex ignorantia medicastroorum et circumforaneorum tantam purgantis cuiusdam copiam assumunt, ut fere una cum excrementis uitam et spiritum reiiciant. Concomitantur taliusmodi medicamenta lipothymiae, syncopae, hypercatharses, erosiones uentriculi et intestinorum, tormina uentris enormia, sanguinolentus alui fluxus etc. subsequuntur icterus flauus, lienteriae, febres hecticae et innumeri alii morbi, quos hic recensere tempus non permittit. Eadem fere pathemata comites habent purgantia illa, quorum partes constitutivae corpori nostro ex sua natura sunt inimicae, quorum tamen usus medicastrois frequentissimus est, uti sunt resina scammonii, colocynthides, gummi guttae, elaterium, et hoc genus alia, quae particulis suis acerrimis, salinis, uere causticis, parietibus uentriculi et intestinorum adhaerent, eadem irritant, ut non modo spasmi uehementes exinde oriantur, sed et inflammationes, gangraena et sphacelus finem uitae imponant.

§. IV.

Quum itaque purgantia huius generis, semel tantum exhibita, tot producant morbos grauissimos, quanto maior

ior noxa expectanda erit ex saepius repetito eorum usu? Nemo enim sibi persuadebit, ac si nulli nisi corrupti humores e corpore nostro per illa remedia eliminantur, salvis et intactis laudabilibus succis; siquidem irritatio illa in intestinis facta omnes quasi humores conuocat, qui etiam eo facilius ad hunc locum concurrere possunt, quo magis iam resoluti sunt a particulis purgantium subtilioribus, ad M. S. amandatis. Praeter illa fluida a remotis partibus ad intestina allecta, proximiora quoque viscera suos humores in canalem istum exonerant. Euacuantur hoc modo in nimia quantitate bilis utraque, succus pancreaticus, liquor glandularum intestinalium pariter ac mesaraicarum, alique, qui partim ad mixtionem partium chylum constituentium intimiorem, partim ad dilutionem eiusdem, partim ad excretionem faecum aluinarum maxime sunt necessarii. Sanguis ipse priuatur lymphæ sua tenuissima, motum eius adiuuante; ille ipse hoc modo spissior factus, tardius progreditur, imo et stagnat in visceribus; haec obstruuntur; exinde ortum capiunt hepaticae, atrophiae, passiones hypochondriacae, obstructiones alui pertinacissimae, et plures alii morbi, chronici praesertim, qui et progressu temporis funesti ut plurimum esse solent. Sed noxium cathartorum iteratis uicibus exhibitorem effectum, sentiunt inprimis uenter et intestina, quae primum illorum impetum sustinere debent; hinc ob frequentius excitatos spasmos, atoniam nunquam non relinquentes, horum tonus adeo deiecitur, ut appetitus prostratio, debilitas et inflatio uentriculi, digestio laesa, colica flatulenta, aliaeque partis cuiusdam atoniam sequentia pathemata semper praesto esse soleant. a)

§. V.

a) De commodis et noxa purgantium uid. Excellentissimi Dom. Doct. WEISSII, Patroni et Praeceptoris mei ad cineres usque colendi, diff. de abusu purgantium in recens natis. De damno autem eorundem conf. FR. HOFMANNI Syst. M. R. Tom. II. Part. II. cap. V. §. XI. seqq.

§. V.

Exposito nunc salutari et nociuo medicamentorum purgantium effectu, brevibus quoque in uirtutes sudoriferorum et diureticorum inquiramus, et quo modo, quibusque sub circumstantiis cathartorum in locum substitui possint, dispiciamus. Ambo haec, diaphoretica nempe et urinam pellentia, remedia, uno fere eodemque modo in humores corporis nostri agunt, resoluendo succos coagulatos, spissos, tenaces, ad excretionem minus aptos 1.) acidum, fluiditatem sanguinis impediens, destruendo et imbibendo; 2.) citatiorem motum sanguinis particulis suis sulphureis uolatilibus excitando, quem motum attenuatio et resolutio humorum sequitur; 3.) diluendo sanguinem partibus, quibus gaudent, aquosis; 4.) incidendo mucum uiscidum, tubulos tum cutis, tum renum obstruentem; 5.) temperando nimium humorum motum, excretionem debitam impediens. Hinc nisi excretoria inter se diuersa essent loca, dum nimirum remedia illa, ui quadam specifica, a nemine adhuc sufficienter demonstrata, fluida humani corporis nunc ad peripheriam, nunc ad renum substantiam agunt; nec morbi cuiusdam natura praecise hunc uel illum excretionis locum exposcat, unum horum medicamentorum alterius locum commode explere posset. Verum non modo inter se conueniunt, sed et, quoad actionem in sanguinem, purgantibus similem edunt effectum. Haec enim, uti ex §. II. patet, subtiliores quasdam particulas ad sanguinem dimittentia, resoluunt et attenuant uiscidos humores, uel salibus, quae continent, uel frequentiore humorum motum excitando; quam uirtutem diaphoreticis et diureticis inesse, ex antedictis sufficienter constat. Habeo in hac re consentientem PECHLINVM b) naturae purgantium sedulum indagatorem, dicen-

b) in Tract. de purgantibus Cap. XX. p. 222.

dicentem : a uomitoriis non tantum et lenitiuis , leui differunt modalique circumstantia iusta purgantia , sed et a sudoriferis et diureticis : neque enim toto genere differre possibile est , quae idem habent obiectum , omnes sine discrimine humores , eosdem fere motus terminos , commune centrum cor , carceresque uenarum extrema. Nam qui in sudoribus humor ad habitus superficiem , cutaneasque glandulas propellitur , in urinis ad renalia cribra , tubulatasque papillas ; in purgatione autem ad pancreatis , hepatis , totiusque intestini glandulosos recessus exponitur : ille , inquam , humor ab uno passim corde impulsus , per communia arteriarum oscula in suas euomitur cavitates. Postea sententiam suam , quod nempe tam uomitoria , quam purgantia et sudorifera , mediante acido quodam uim suam exserant , proponens , pergit ; ut propterea sub eodem genere collocanda esse et purgantia et sudorifera credam , quod uno eodemque opposito , acido , omnium perinde uis eleuetur ; idem enim acidum , ut e uomitorio purgans confecit , e purgante rursum sudoriferum diureticumque , et tandem insensibile alterans concinnat ; cumque acidi eiusdem non nisi una sit forma , una acuminum facies , certe , nisi in oppositam sibi formam , contrariamque aciem , et nisi per unum simplicemque modum non aget. Quare uomitoria a purgantibus , utraque rursus a sudoriferis secundum magis et minus differre existimo , singulorum naturam definiente τῶ modalī , non forma aut differentia specifica. Tandem conuenientiam diureticorum cum purgantibus his ostendit uerbis : quod autem de diaphoreticis dico , de ipsis quoque diureticis dici potest ; nam et in urinas abeunt purgantia , quodque ab aluo expectabatur , in uesticam protinus incumbit. Nimirum quando sanguinis temperamentum potentius est , quam ut fermentationem admittat , leui et superficiali inducto motu , fluidius modo serum in renum praecipitant receptacula , quodque pluribus circulationibus ab aluo non poterant , uno alteroque circuitu in uesticam reiciunt.

Hinc qui ad purgantis haustum mature et multum meiunt, purgationes aut nullas habebunt, aut certe leuiores, utcumque uehemens medicamen fuerit. Haec Pechlinus; cuius quamuis theoria et explicatio modi agendi remediorum ueterum redoleat sententiam, res tamen semper uerae et ab experientia pariter ac ratione probatae manebunt.

§. VI.

Respectu itaque saltem habito ad depurationem sanguinis generalem, neque praesentibus aliis circumstantiis electionem huius uel illius loci excretorii prae altero poscentibus, et purgantia sudoriferorum ac diureticorum, et haec illorum uices agere possunt. Tantum autem abest, ut eadem quoad securitatem in unam classem referam, ut potius catharticis, ob noxas §. III. IV. descriptas, ultimum assignem locum. Sicuti enim partibus corporis humani, in quas ista triplicis generis remedia agunt, non eadem est sensibilitas: ita nec principiis, quibus agunt, eadem uis est. A sudoriferis ac diureticis nunquam noxii illi effectus, quos purgantia producant, sunt timendi. Siquidem nullos in uisceribus spasmos excitant, hinc nulla atonia sequi potest, hinc quoque morbos §. III. IV. recensitos nequeant inducere. Non illis tanta est acredo et corrosiua indoles ac purgantibus, nulla hinc inflammatio, nulla erosio, nulla denique gangraena post illorum usum metuenda est. Priuatio quoque nimia fluidi cum cruore circulantis illorum adhibitionem sequi haud poterit, quum et per se iam uniuersam M. S. attenuent, et uel ipsa copioso principio gaudeant aquoso, uel, quod et ad eorum actionem promouendam maxime necessarium est, infusa et decocta liberali haustu superingerantur. Certum quidem est, et cum sudore et urina, in magna quantitate excretis, multas particulas laudabiles una cum corruptis e corpore nostro expelli; ut itaque in hoc passu non maius commo-

commodum a sudoriferis et diureticis ac a purgantibus expectandum esse uideatur: uerum in eo omnino magna intercedit differentia, quod nimirum illa non turbent actionem uentriculi et intestinorum, chyli boni et nutritii elaborationem non impedian, ut hinc locus partium illarum, conseruationi corporis destinatarum, per cutem et renes expulsarum, nouis succedentibus semper compleatur; id quod autem de purgantibus nunquam probari poterit, dum ex §. III. IV. satis patet, et uenter et intestina ualde ab illis laedi, succos chyli perfectionem iuuantes in nimia quantitate per aluum excerni, et propter ea uel nullum, uel crudum, nec sufficienter elaboratum chylum sanguini affundi. Sed §. II. tribuimus quoque, praeter reliquos salutares effectus, purgantibus uim quandam, humores a loco in alium locum magis conuenientem diuertendi, quam actionem ut plurimum reuulsionem uocare solent medici; haec an in sudoriferis et diureticis inueniatur, quaestio est, ad quam autem affirmatiue respondere non dubito; illi enim humores, qui a cathartice ad interiora conuocantur et per inferius os excernuntur, a sudoriferis ad peripheriam corporis delati, per poros cutis, a diureticis ad renum substantiam maiori in copia adacti, per ureteres, uesicam et urethram exitum suum inueniunt. Tandem et maximum illud fastidium, quo plurimi hominum purgantia auersantur, praegnans ratio mihi uidetur, cur iisdem extremum tribuam locum. Quid enim opus est, ut aegrotantes medicamentis gustui maxime aduersis excrucientur, quum alia adiunt et odore et sapore grato sese commendantia? Medico enim non solum, ut cito et tuto, sed et ut iucunde sanet, studendum est.

§. VII.

Supereffet adhuc, ut pertractatis reliquis euacuantibus, ad morbos uenereos adhiberi solitis, pauca quoque adicerem

de primario lue gallica laborantium auxilio, saluatione nimirum: uerum quum in omnibus libris practicis satis superque iam de hac actum sit, nec facile indicata saluatione purgantia locum habeant; hinc tractationi huic supersedere, moxque ad speciales morborum uenereorum curationes progredi mihi licebit.

§. VIII.

Primum inter hos locum, a leuioribus incipiendo, occupat gonorrhoea benigna cum pollutione, tanquam specie prioris. Ambo hi morbi consistunt in excretionem seminis et liquoris prostatici inuoluntaria, hac tantum cum differentia, quod in pollutione liquores illi cum sensu uoluptatis eiaculentur, cessante postea ad tempus illorum fluxu; in gonorrhoea autem guttatim et praeter titillationem continuo ex urethra exstillent. Causae pollutionis sunt ut plurimum uel nimia quantitas, uel nimia spirituscentia, imo et acredo seminis. In primo et secundo casu uascula semen continentia a copia eius uel partibus, quas continent, spirituosius, nimis expansa, spastice se contrahunt, fluidumque in se reconditum expellunt; pari ratione ac in uesica urinaria obseruari potest, cuius fibrae musculo-nerueae ab urina, ad summum, quem pati possunt, extensionis gradum euectae, sponte sese contrahunt, et lotium extra suum receptaculum propellunt. In tertio casu acres saltem particulae in semine nonnumquam habitantes uesiculas stimulant, quae, utpote multis instructae nervis, admodum pronae sunt ad contractionem. Sed nolo pluribus theoriam huius morbi perscrutari, quum proprie ad scopum meum non pertineat, sed potius ad therapiam eius me conuerto, quae in eo consistit, ut 1.) nimia quantitas seminis imminuatur, uel uitiata qualitas corrigatur; 2.) partes, a frequentibus spasmis debilitatae, roborentur. Fuerunt quidem

quidem medici c), qui aliis persuadere uoluerunt, ac si pollutio et gonorrhoea benigna nulla indigerent curatione, quia, uti uolunt, ipsi tandem cessant absque ullo remedio adhibito: uerum experientia aliud nos docet, quum tot prostant exempla aegrotantium tabe neruina consumptorum, quam semper uel immodicae pollutiones, uel diuturnior seminis fluxus praecesserunt d). Hinc omnino remediis opus est, quorum materia secundum indicationes eligi debet.

§. VIII.

Considerandum itaque nunc uenit, an purgantia ab auctoribus e) laudata curationis scopo satisfacere possint, ita, ut absolute sint necessaria; an uero potius contra indicantia, usum illorum uetantia, occurrant? Prima indicatio postulat, partim ut nimia quantitas, partim ut uitiosa seminis qualitas tollatur. Spermatidis masculini iusto copiosior elaboratio prouenit a cibo potuque laudabilem chylum, eumque in magna quantitate suppeditante, a digestionem et chylicationem bona, tandem et a sanguificatione rite proceden-

B 3

e) Inter quos eminent GOHLIVS et WEISBACHIVS, quorum prior in Praxi clinica curationem horum morborum plane omisit; alter autem expressis uerbis therapiam tanquam uanam reiicit in tr. germanico, cui tit. *Cur aller menschlichen Krankheiten*, cap. de gonorrhoea pag. 345.

d) conf. IOH. MAVR. HOFMANNI Syntagma pathologico-therapeuticum Lib. II. cap. CCIII. pag. 735. GOHLIVS l. c. cap. De gonorrhoea §. 2.

e) uid. Von LINDERN speculum Veneris cap. VIII. Vbi quidem autor saltem commendat laxantia leniora, an autem secundum propria monita egerit suadens, ut pro una dosi Mass. Pill. de succin. Crat. \mathfrak{ss} Extr. helleb. nig. gr. viij. resin. scammon. gr. v. uel Extr. rhabar. gr. xv. Resin. ialapp. gr. viij. \mathfrak{z} rii dulc. gr. vj. exhibeantur, aliis diiudicandum relinquo.

cedente. Ad hanc causam pollutionis tollendam nullum indicans pro purgatione inuenio. Nullae adsunt cruditates in primis uis, non mala digestio, nulla in genere humorum deprauatio, testantibus hoc, digestionem, chylicationem et sanguificationem perfectis; hinc si purgantia adhibentur, nullum alium in finem id fieri potest, quam ut methodice uiscera debilitentur, et quo minus actiones suas legitime peragant, impendantur. Nec dubito affirmare, quod fracta etiam hoc modo corporis nutritione, tantum absit, ut morbus ipse imminuatur, ut potius per cathartica maius capiat incrementum. Quum enim, testante hoc FRID. HOFMANNO *f)* purgantia saepius uehementer stimulent ad Venerem, non potest non a sanguine, in maiore quantitate in partes genitales irruente, maior quoque seminis copia elaborari, ut propterea morbi causa magis augeatur, quam tollatur. Quod et eadem medicamenta ad sanguinis et seminis immodicam spirituaescentiam et uim expansiuam minuendam minus commode adhibeantur, ex iis, quae paullo ante diximus, satis intelligi potest; praecipue quum remediis ad hoc malum et tutioribus et efficacioribus non destituamur. Acredo tandem seminis, cui cruditates primarum uiarum acidae pabulum praebent, praeter aliis pollutionis causis cathartica exposcere uidetur, ut obstructo mali fonte, id ipsum uel sponte cesset, uel facilius aliis mediis emendari possit. Verum ea est acidi conditio, ut huius copia in primis uis praesente, purgatiua uis etiam fortiorum catharticatorum omnino destruat; e contrario autem cum absorbentibus adhibitis acidum sese coniungat, ex qua coniunctione sal quoddam amarum, aluum soluendi uirtute gaudens, progignitur, ut hinc duplicem eumque exoptatissimum effectum absorbentium in hoc morbo experiamur *g)*. Nec huiusmodi

f) l. c. Tom. II. P. II. cap. V. §. XII. in schol.

g) id. l. c. Tom. II. P. III. cap. III. §. VI. in schol.

modi medicamenta solas destruunt cruditates uentriculi et intestinorum; insimul etiam acrimoniam sanguinis ipsius temperant, particulasque acres et stimulant, blandum sudorem mouendo, ex uniuerso corpore eiiciunt. Quae haecenus diximus, inutilitatem purgantium ad primum curationis scopum obtinendum satis monstrabunt, quod ad autem alteram indicationem, restitutionem sc. toni et roboris partium a crebrioribus spasmodis ingentem in modum deiectionum, plane nihil ualeant, quilibet leui saltem rerum medicarum cognitione tinctus, facile perspiciet.

§. X.

Breuissimis nunc methodum medendi, uti quidem nobis uidetur, magis conuenientem prae illa, quae purgantia suadet, indicabimus. Quod itaque ad primam attinet indicationem pro copia seminis imminuenda, e diaetetico fonte commendanda abstinentia a cibo et potu ualde nutriente, ab otio et nimia quiete; e contrario conueniunt uictus parcus, uita laboriosa et frequens corporis motus; e pharmacologia autem petenda remedia semen imminuentia, u. gr. endiu. portulac. lactuca, nymph. ruta, semen cannab. agnicasti, sem. 4. frig. mai. ☉, camphora, Tinct. flor. rosfunic. papau. rh. Externe unguent. alb. camph. etc. acetosac. ol. rutae aliaque. Pro nimia spiritalcentia seminis et uniuersae M. S. eorumque nimio intrinseco motu, ut et ui expansiua temperanda, conueniunt praeter mox laudata aquea et refrigerantia, omnia acida, cuius generis sunt succus limon. berber. ribium, granat. ☉ essent. acetosellae etc. Pro acrimonia seminis demulcenda conducunt absorbentia uaria oc. 69. conchae, mater perl. † diaphor. succin. alb. it. gelatinosa et mucilaginosae, gelat. C. C. rad. scorzon. G. arab. tragac. serum lactis etc. Expedita sic prima indicatione, nisi morbus remediis his recensitis obedi-

diat, ad alteram progrediendum est, et sollicite curandum, ut partes pristinum acquirant tonum; quem finem roborantibus et adstringentibus remediis obtinebimus; huius census sunt pro interno usu, crysell. mont. corall. rub. os sep. flor. rosar. balauft. rad. torment. bistort. cort. granat. succ. acac. ☿ catechu, sanguis dracon. crocus ♂ adstringens etc. Externe iuuant unguenta et emplastra ex adstringentibus et roborantibus parata, et balnea inprimis aquae frigidae. Quo iure autem, uel quem in finem von LINDERN *b)* in pollutione nimia, nec praestantissimis remediis cedente, saluationem commendare possit, nescio, praecipue quum auctor ipse nullas rationes, pro confirmanda sua sententia, reddiderit.

§. XI.

Succedit nunc gonorrhoea benigna uirorum; quid sit et quomodo a pollutione differat, (§. VIII.) iam indicatum est. Eaedem quoque fere causae sunt ac pollutionis, nisi quod nonnunquam, ob serosum uniuersi corporis habitum, ipsum semen magis aquosam induat indolem, et, uti in subiectis phlegmaticis fibrae corporis semper iusto laxiores inueniuntur; ita quoque uesiculae seminales eo, quo gaudere deberent in naturali statu, robore priuatae sint, quae debilitas eo facilius in plenariam abit atoniam, quo frequentiores spasmos partes genitales, uel a saepius accidentibus pollutionibus, uel nimio Veneris exercitio, sunt expertae. Ad has uero causas abigendas nullis aliis indicationibus, quam quas (§. VIII.) ad pollutionem curandam, proposuimus, indigemus. Hinc etiam iisdem rationibus usus purgantium *i)* reiici posset, nisi serosus uniuersi corporis habitus aquositatem nimiam seminis

b) l. c. cap. VIII. §. 21.

i) Extollunt purgantia Von LINDERN. l. c. cap. IV. HEISTERVS in seinem medicinischen Handbuch, cap. XI. §. 51. aliique.

minis inducens, medicamentis purgantibus phlegmagogis emendandus esse uideatur. Verum hoc in casu sudorifera catharticis anteponenda esse, firmiter statuo. Quum enim ex §. V. seq. satis pateat, modum catharticorum et sudoriferorum in sanguinem agendi unum esse eundemque, quilibet in eo mecum consentiet, quod et gratius et tutius medicamentum nauseoso et non omni periculo carenti sit praefendum. Nec damna illa generalia, frequentem purgantium usum presso pede sequentia, sola me impulerunt, ut horum exhibitionem dissuadeam; ipsa huius morbi natura contra illa pugnat. Diximus nimirum (§. IX.) et HOFMANNI testimonio corroborauimus nostram sententiam, quod purgantia saepius in partes genitales agant haud aliter, quam aphrodisiaca. Hoc cum ita sit, nonne malum exinde ingrauesceret? Nonne maior humorum affluxus ad has partes, antea iam debilitatas, inuitaretur? Nonne semen, a copiosiore sanguine in testiculos impulsio, etiam in maiore quantitate secerneretur? cuius minori copiae retinendae quum impares essent uesiculae seminales, qua ratione molem eius auctam continebunt? Et has ob causas reuulsio quoque humorum a parte affecta nullum locum habet, quem tamen finem medici simul cum euacuatione seri abundantis per purgantia impetrare student.

§. XII.

Sed purgantia, eaque repetitis uicibus exhibita, reiciētes, non omnino excludimus lene quoddam laxans remedium, in initio curationis propinandum. Hoc autem saltem intellectum uolumus de eo casu, in quo ob digestionem laesam non modo totum corpus, sed in specie primae uiae multis crudis succis obrutae sunt, ita, ut remediorum stomachicorum, uisceralium actio irrita esset, nisi illae cruditates prius amoueantur. Euacuatis itaque uentriculo et in-

testinis , reliqua medicatio secundum causas est instituenda. Hinc in quantum hae cum causis pollutionis conueniunt , in tantum etiam eadem methodus , quam (§. X.) uidere licet , locum habebit. Quod autem ad abundantiam feri lymphatici , totum corpus et in specie genitales partes obfidentis , minuendam attinet , id a sudoriferis commodissime et citra omnem noxam perficitur. Et haec quoque prae reliquis euacuantibus huic morbo medebuntur ; de purgantibus enim eorumque incommodis (§. praec.) diximus ; diuretica autem quamuis in aliis morbis sudoriferorum uices agere possint , tamen in hoc malo ob uim , qua pariter ac cathartica ingenitales agunt partes , una cum his merito reiiiciuntur. His contrariam uirtutem inuenimus in sudoriferis , quae humores ad corticem corporis propellendo , atque hoc modo reuulsionem praestando , curationem adiuuant. Innuunt hoc uerba FR. HOFMANNI *m*), qui , postquam balnea frigida , seruato postea in lecto calefacto regimine diaphoretico , ad pollutionem sanandam laudauerit , *et mirum profecto est , inquit , quomodo non modo totum corpus inde roboretur , sed et , transpiratione interdum ad sudorem usque aucta , optime humorum a parte affecta fiat deriuatio.* Exoptatissimus sane hic est effectus sudoriferorum , ita , ut his in usum uocatis primae indicationi omnino satisfiat. Iungi huiusmodi remediis possunt roborantia interna pro altero curationis scopo assequendo , quorum materia (§. X.) iam indicata est ; hoc tantum tenendum , quod in gonorrhoea , praesertim inueterata et habituali , fortiora adstringentia sint eligenda , dum in hac maior semper adsit atonia , quam quae nec in pollutione , nec in incipiente seminis fluxu obseruatur. Sic externa quoque non modo sub linimentorum , sacculorum et emplastrorum forma applicanda , iniectiones ipsae in urethram

m) l. c. Tom. IV. Part. IV. cap. XVII. §. VII. curat.

urethram ex roborantibus et neruinis paratae optimum praestabunt effectum ; hoc enim modo remedia illa immediate ad partem affectam perueniunt , et consequenter maiore agere possunt efficacia. Quid autem circa saturnina , tam interne , quam externe adhibenda , obseruandum sit , quorum usus in gonorrhoea curanda frequentissimus esse solet , in tractatione gonorrhoeae uirulentae indicabimus.

§. XIII.

Morbus , qui cum gonorrhoea uirorum benigna ualde conuenit , fluorque albus feminarum benignus nuncupari solet , tertium inter morbos uenereos locum occupat ; et est continua materiae mucosae , plus minus acris et foetidae , e uagina uteri excretio , in plerisque mulieribus fluxus menstrui tempore cessans. Nonnulli auctores gonorrhoeae benignae mulierum nomen illi imponentes , sine dubio id faciunt in gratiam sententiae antiquiorum medicorum , liquorem illum elacunis uaginae uteri , in coitu inprimis , erumpentem , pro semine sexus sequioris prolifico habentium ; sed postquam , detectis ouariis , horumque usu aperte demonstrato , erronea ueterum sententia cecidit ; cum accuratioribus medicis fluoris albi nomen iure retinetur. Causae huius morbi primariae consistunt in exsuperantia feri mucosi totius corporis , et laxitate nimia glandularum , ut et omnium uasorum , genitales feminarum partes cingentium. Digestio et chylicatio laesae multum ad hunc morbum producendum faciunt , ita quoque mensium suppressio , partus laboriosus. Venus nimia , et in genere omnia , tonum uteri et adiacentium partium destruunt , causam huic malo possunt subministrare. Vt itaque morbum fouentes causas abigamus , omni studio tentandum est 1.) ut totum corpus a nimio sero mucoso liberetur ; 2.) genitalibus partibus pristinum robur , una cum chylicatione integra , restituatur.

Ad serositatem corporis mucosam expurgandam, si, quod ut plurimum esse solet, digestio turbata et sordes in uentreulo atque intestinis praesentes sunt, euacuatio omnino locum habet, sed purgantia *n*) stricte sic dicta exulare debent, dum uiscera, ciborum concoctioni et chylicationi dicata, in sua actione ab illis turbantur et impediuntur, (§. III. IV.) ad quorum tamen conseruationem eo magis attendendum est, quo felicius curatio succedit, si haec in integrum restituuntur. Profunt potius in grauiori malo, sordibusque adhuc in uentreulo haerentibus, leniora uomitoria ex radice ipecacuanhae parata; in leuiori autem laxantia lenia, quae tum mucum uiscidum incidunt et resoluunt, tum eundem per inferius os subducunt. Prouoco hac in re ad iudicium FR. HOFMANNI *o*) dicentis: *primo itaque, in fluore nimirum albo benigno, studendum est, ut primae uiae a sordibus excrementitiis expurgentur; quod tamen non per remedia ualide commouentia ac purgantia, sed potius per benigna et mitiora, quae repetita dosi per epicrasin operantur, debet praestari. Nec medicamenta, quanquam lenissima, sola laxandi uirtute praedita, adhibenda sunt, sed cum balsamicis, amaris et roborantibus coniungenda; atque hanc ob causam FR. HOFMANNVS *p*) rhabarbarum et ex eo parata remedia extollit, dum, ex omnibus uero, inquit, laxantibus in hoc morbo proficuis certe rhabarbarina eminent; eo, quod praeter laxantem, etiam blande balsamicam et amaricantem recondunt uirtutem, quae acidum uitiosum corrigit, partesque simul deiectas egregie roborat. Euacuatis sic primis uis serum mucosum*

n) haec tamen laudantur a IVNGKENIO in Manuali pratico pag. 166. seq. ab HARTMANNO in Praxi chymiatr. Lib. II. cap. CCXXI. cuius tamen sententiam IOH. MAVR. HOFMANNVS in Not. ad hoc caput iam reiecit, *δρασικὰ*, inquit, et acriorum colliquantium purgantium usum maxime noxium hic reputamus.

o) l. c. cap. XVI. §. III. curat. *p*) ibid.

sum cum sanguine circulans resoluendum et attenuandum per appropriata medicamenta , atque tandem uel per poros cutis , uel per renale cribrum exterminandum est , ut hoc modo iusto maiori affluxui humorum ad uterum et adiacentes partes uia praecludatur. Imo si ulla , certe diuretica , magnam in hoc morbo praestabunt opem ; ita enim VOLCKAMERVS q) propria experientia edoctus refert , se ad exemplum Galeni , qui uxorem Boethi , fluore albo laborantem , blandioribus diureticis sanauerat , mulierem quandam eodem malo decumbentem , nullis aliis remediis , quam Ess. parreirae brauae tartarifata et pillulis ex extr. myrrhae et cort. Winter. paratis , feliciter restituisse.

§. XIV.

Haec dum agimus , simul ad alterum scopum attingendum remedia interna tonica et roborantia sunt propinanda ; huius generis sunt Ess. succini , Ligni aloes , Tinctura antim. tartaris. — C. C. Liqu. C. C. succin. Tinctura ton. Stahl. et Starck. Externe balnea , iniectiones ex Herba maioran.aturei. meliss. menthae , matricar. chamom. origani , rosmar. baccis lauri ; suffimenta ex tacamahaca , mastiche , succino , benzoe etc. inunctiones ex balsamis et spiritibus neruinis , ualde efficacia erunt. Tandem ad digestionem et chylicationem restaurandam prosunt Elix. balsam. amar. Hofmanni , Ess. absinth. comp. Ligni aloes , cascarillae , cort. chin. pillulae ex extractis stomachicis e. gr. centor. min. calami aromatici , cascar. millefol. menth. Zedoar. etc. paratae.

§. XV.

Ex omnibus uenereis morbis purgantibus uexatissimum nunc aggredior , gonorrhoeam quam uocant uirulentam ,

C 3

ad

q) in E. N. C. Cent. I. II. pag. 304. in append.

ad cuius curationem omnes auctores, paucis forsan exceptis, uno quasi ore usum commendant cathartico-
rum, adeo, ut eadem reliquis, cuiuscunque sint generis, medicamentis anteponere non dubitent. Sic SYDENHAM *r*), maximum quon-
dam Angliae decus, gonorrhoeam, inquit, quod attinet,
in remediis catharticis, quantum huc usque usu comperi-
mus, curationis omnis cardo uertitur; quorum auxilio uel
educitur humor peccans, uel procuratur diuersio succorum
corporis naturalium, qui aliter hosti in pabulum cederent.
Quamuis autem tum ratio, tum experientia mihi dictant,
hunc morbum a quolibet demum cathartico saepe, diuque
exhibito sanatum iri, ea tamen caeteris *δραστικώτερον* mihi
uidentur, quae bilem, maxime uero, quae ichorem serosum
fortiter e sanguine expurgant et subducunt. Et postea *s*)
confirmat suam thesin his uerbis: *catharsis hic*, in gonor-
rhoea sc. uirulenta, *ad instar omnium est*. Et profecto claris-
simus hic auctor ipso facto comprobauit, se, dum purgantia
larga manu exhibenda suaserat, non uana loquutum esse,
nec se aliis suasse, quo non ipse uti uellet. Non enim eo
contentus erat, ut aeger per quatuordecim, imo plures
adhuc, dies quotidie satis forti purgante uexaretur; alios
adhuc quatuordecim dies addiderat, quibus durantibus, quo-
uis altero die patiens idem remedium assumere coge-
batur. Nec finitis his diebus plane a purgantibus ab-
stinebat, ipse enim dicit: sufficit, ut bis in septimana sumantur pillulae,
donec humor ex urethra stillare solitus prorsus euanes-
cat, quod ut plurimum non nisi post multos dies contingit. Egre-
gium sane solatium pro aegrotante, qui per integras quatuor
septimanas uehementiam purgantis dra-
stici perpeffus est, quod illum nunc per multos adhuc dies eodem medicamento, bis
in septimana assumpto, corpus plane destruere oporteat. Sed
certum

r) in opusculis Epist. respons. 2. pag. 391.

s) ib. pag. 395.

certum est, praeter SYDENHAMIVM nullum medicorum, quantum mihi quidem constat, eiusmodi medicamentis in tanta quantitate usum fuisse, nisi forsan illi aequiparare uelimus DE LA METTRIE, Medicum Parisiensem ^t), qui reiectis omnibus aliis remediis tantum purgantia drastica, hydragoga admittit, eaque saepius reiterare praecipit. Quanquam autem reliqui medici non quotidie, nec per tam longum temporis spatium, cathartica exhibenda suadeant, interim tamen summis eadem extollunt laudibus, atque sat larga manu porrigunt. Sufficiat, ex omnibus unum allegare BOERHAAVIVM ^u), cuius uerba, dum curationem gonorrhoeae proponit uirulentae, sic se habent: *Wann auch die Purgier-Mittel aus der Jalappa, dem hermodactylo, scammonio, Sennes-Blättern etc. in einer Kranckheit dienlich, so sind sie es fürnemlich in dieser; dann wann sie oft gebraucht werden, haben sie die Krafft, das Blut in Wasser zu verwandeln, dieses hinunter zu treiben, und durch die Gedärme abzuführen.* Huius sententiae omnes fere practici, etsi non tam claris semper uerbis id faciant, re tamen ipsa subscribunt; id quod innumeris probari posset exemplis, si tractationis scopus id permetteret.

§. XVI.

Vt itaque patefiat, an reuera tam utilis tamque necessarius sit cathartorum fortiorum repetitus usus, breuibus nunc in morbum ipsum inquirendum erit. In descriptione huius mali, nulli non in eo conueniunt, quod sit continuum humoris acris, foetidi, nunc flauo, nunc uiridi colore tincti, ex membro uirili, stillicidium, arrosioni et exulcerationi non modo glandulae prostatae, sed ipsarum uesicularum seminalium, imo omnium fere partium genitalia constituen-

^t) uid. Astruc. tr. de morbis uenereis L. VI. pag. 628.

^u) intr. de lue uenerea §. 33.

stituentium , ortum suum debens , quae arrosio uenenum quoddam acre , specificum , per concubitum cum infecta in alterum translatum , primariam agnoscit causam. Prolixiorem huius morbi historiam nolo nunc proponere , quum ubique multis uerbis descriptus inueniatur ; hinc statim ad methodum medendi accedens , formatis indicationibus curatoriis , dispiciam , an purgantia hisce omnino satisfacere possint. Sunt autem sequentes 1.) ut inflammatio partium praesens ab initio discutiatur , nimiusque dolor demulceatur ; 2.) excretio materiae acris et erodentis adiuuetur ; 3.) exulceratae partes abstergantur , mundificentur , tandemque debite consolidentur et roborentur. Propositae hae indicationes sufficiunt , ut arbitror , ad sanandum uirulentum seminis fluxum. Quanquam enim maxima pars medicorum aliam addant , affluxus nempe humorum uitiosorum ad partem affectam cohibitionem ; ea tamen ob rationes mox adducendas , minus congrua mihi quidem uidetur. Gonorrhoea uirulenta , est exulceratio partium genitalium uirorum , non a causa interna , sed ab externa ortum trahens , hinc in M. S. nondum adsunt humores , qui sua natura apti essent ad morbum hunc augendum ; per consequens magis cauendum est , ne materia uenenata per uasa resorbeatur , uel si iam resorpta est , ne reliquos bonae indolis succos ad corruptionem disponat. Secunda ratio , quae mihi dissuadet , quominus humorum a loco affecto ad alias partes delegationem indicationibus curatoriis addam , est contentio huius cum illa , quae excretionem materiae uirulentae omnimodo promouendam nobis iniungit. Excretio maior per locum convenientem produci potest , quando medicamenta in partes excretioni destinatas tanta ui agunt , ut uberior fluidorum affluxus ad has partes , celeriorque uasorum motus sequatur , quibus mediantibus necessario etiam largior humorum contentorum expressio et euacuatio debet institui. Dum autem

fluida

fluida corporis nostri per reuulsionem magis ad alium locum, quam qui eorum euacuationi destinatus est, determinantur; non potest fieri, quin excretio in loco conueniente sistatur plane, uel ad minimum imminuatur. Tertia, eaque maxime ponderosa, ratio est, luis uenereae totalis hoc modo prouentus timendus, uenenique a loco excretioni idoneo ad partes nobiliores inuitatio. Quocunque enim modo reuulsio ista instituat, semper a remediis illam efficientibus celerior uasorum motus oscillatorius inducitur, hic cum uasculis tenuissimis resorbentibus i. e. lymphaticis et uenarum extremitatibus communicatur, haec materiam illam malignam cito magnaue quantitate resorbent, atque cum sanguine commiscent. Admixta hoc modo ui salium suorum coagulantium, bonos succos corrumpit, ita, ut lues uenerea totalis cum suis symptomatibus presso sequatur pede.

§. XVII.

Adductae hae rationes, uti in genere usum uetant reuulsoriorum medicamentorum, ita simul frequens cathartiorum usus iisdem relicitur. Loquor hic secundum hypothesein eorum, qui pro purgantibus militant, et ab his notabilem humorum reuulsionem sibi promittunt. Agunt autem, pro meo arbitrio, haec remedia in gonorrhoea uirulenta magis excretionem adiuuando, ob connexionem genitalium cum intestinis (§. IX.) quam reuellendo humores. Sed quidquid sit, siue reuellant, siue eiectioni miasmatis inserviant, in utroque casu plus nocebunt, quam proderunt. Quod ad priorem attinet casum, non dubitabit de ueritate huius rei is, qui antea dicta bene considerabit; quod autem ad eiectionem materiae malignae pessimo adhibeantur consilio, eo magis affirmare audeo, tum, quia ad hunc finem consequendum necessario repetitis uicibus exhibita drastica requiruntur, quae uero damna ex his in corpus humanum redundant,

§. III. IV. docent, tum quia remedia et efficaciora et tutiora prostant huic malo medentia, id quod in sequenti § monstrabitur. Sed sunt forsitan medici, qui et reuulsionem humorum ab affecto loco, et excretionem ueneni rodentis simul per purgantia impetrare student. Etiam si hoc ponam, iisdem tamen remediis reiectis, alia in eorum locum substituere minime haesito. Quum enim indicationes non solum postulent excretionem materiae morbificae, sed et abstersionem et mundificationem ulcusculorum: quilibet medicorum talia potius eliget medicamenta, quibus duas explere poterit indicationes, quam illa, quae uni saltem, idque non sine periculo, satisfaciunt. Purgantia enim ad excessum usque adhibita non emendabunt uirus pudendis insidens, quo enim modo id praestarent? hinc illud magis magisque adiacentes erodet partes, et perpetuo suam ludet tragoediam. Vtrumque uero effectum salutarem a diureticis expectandum esse, postea dicemus.

§. XVIII.

Prius autem, quam ad explicandam egregiam in hoc morbo uirtutem diureticorum accedam, paucis indicabo, quae ratione inflammationis, in principio morbi uerenda occupantis, sint abhibenda. Praemittatur itaque lene laxans mannatum uel rhabarbarinum, minime autem forte purgans, quod inflammationem augeret, partim ad aluum liberam reddendam, expurgandasque primas uias, partim ut reliqua medicamenta felicius atque meliori cum successu possint operari. Facto hoc procedendum est, uti in omnibus inflammationibus, temperantibus nimirum, discutientibus et paregoricis; interne quidem conferunt, ①, camphora, Pulvis temperans, antispasmod. decocta ex rad. scorzon. cichor. tarax. C. C. rasp. emulsiones ex seminibus 4. frig. mai. amygdalis dulc. sem. papau. alb. etc. externe uero in-

iectio-

iectiones in urethram, et cataplasmata ex lacte, herbis, floribus et radicibus emollientibus parata, addito Oro, camphora et croco, magnum praebent solatium.

§. XIX.

Sedata, uel tantum mitigata hoc modo inflammatione, et materia maligna e genitalibus fluere incipiente, ad huius excretionem partiumque exulceratarum absterfionem et mundificationem accedendum est. Omnes hos effectus a diureticis, et quantitate et qualitate iusta adhibitis, expectandos esse, omnino affirmo. Si enim ad excretionem ueneni istius respicimus, neminem latere potest, medicamenta diuretica quotidie ad Venerem stimulam adhiberi; quo autem alio modo agere queunt, quam irritando substantiam renum, quae irritatio per consensum genitales afficit partes, hasque ad contractionem excretionemque seminis disponit. Accidit hoc in naturali statu, quare non idem effectus in praeternaturali sperandus esset? Annon idem adest consensus neruorum? Nonne eadem, imo maior, partium genitalium sensibilitas? Nonne eadem ad excernendos humores contentos procliuitas? Nonne, si omnia haec adsunt, facillimo modo excretio haec promoueri poterit? Accedit, quod ob frequentem ad meiendum stimulum, saepius repetita mictio succedat, quacum semper excretio eiusmodi materiae uirulentae, in et circa urethram haerentis, coniuncta esse solet. Sed haec medicamenta, diuretica puta, secundae non solum indicationi satisfaciunt, sed ad tertium quoque scopum consequendum egregie se gerunt. Mundificantia enim et abstergentia quum nullo alio modo agant, quam quod particulis suis salinis, fibrillas carneas corruptas, pusque nimis tenax dissoluant, a sana carne separent, atque ad excretionem disponant: urina optimo iure ad huius classis medicamenta referri poterit, utpote salibus in aqua dis-

solutis abunde gaudens. Haec itaque saepius emissa, non modo ulcera urethrae et adiacentium partium, quas alluit, a sordibus repurgat, uerum etiam molestissimam lotii suppressionem, a pure nimis spisso, uiam illi praecludente, ortam impedit, ac simul, quo minus materia purulenta tenuior, a spissiori in excretionem retardata, altius serpat, profundiusque radices agat, efficit. Nec solis coniecturis innititur uis urinae absterforia, quum quotidiana hanc probet experientia. Quem enim latere potest salutaris ille effectus, quem in corporibus a scabie, aliisque cutis efflorescentiis defoedatis, praestat, si quando partes, taliusmodi pustulis obsitae, saepius calida lauantur urina? Sic a celeberrimis medicis ad praeseruationem gonorrhoeae malignae, tanquam specificum commendari solet urina, statim post coitum, cum infecta celebratum, intra praeputium retenta, nullum alium in finem, quam ut uenum corrosiuum, in poros balani, praeputii et urethrae sese insinuans, abstergatur, et in principio statim iuguletur.

§. XX.

Verum tantum abest, ut, urina sola curationem absolui posse, contendam, ut potius ad excretionem eius promouendam, talia suadeam medicamenta, quae particulis suis temperatis salinis et balsamicis effectum urinae iuuant et augent; hac tantum cautela adhibita, ut ab initio fluxus, praesente adhuc inflammatione, uel nulla, uel temperata et mitiora saltem, adhibeantur, quorum tamen locum in processu temporis paullo fortiora occupare possunt. E prioribus, lenibus scilicet diureticis, sunt radix gramin. bardan., apii, asparagi, rusci, parreirae brauae, chin. sarsapar. Herba ueron. uirg. aur. hed. terr. Lignum sassafras, iuniper imo et guaiac.; ex his pro ratione circumstantiarum decocta uel dilutiora, uel magis concentrata confici et citra sudorem propinari possunt. Medicamentis diureticis paullo fortioribus annumeranda ueniunt bal-

fama natiua de Tolu, de copaiua, peruuiantum, et inprimis therebinthina Veneta, de qua WEDELIVS in diff. de hac resina conscripta, dicit: *therebinthina inter omnia abstersoria excellit et praeualet*. Huiusmodi remedia, siue sub forma pillularum, emulsionum, bolorum, siue alia forma exhibeantur, non modo balsamico, quod recondunt, principio suo, totam M. S. a ueneno isto uenereo, per uenas resorbentes cum sanguine forsan communicato, defendunt et liberant; sed et particulis non paucis urinae admixtis ulcuscula genitalium abstergunt et mundificant. Iure autem e numero innoxiorum diureticorum excluduntur cantharides, sub quacunque forma exhibeantur; sal enim, quo pollent, acre, uolatile, tanta ui in corpus nostrum agit, ut non modo uentriculo et intestinis, sed et renibus ipsis inflammationem inducat, imo saepius mictus cruenti causa sit. Egregii hac in re sunt FR. HOFMANNVS w) et ASTRVC x); sic horum prior, *inter medicamenta*, inquit, *urinae fluxum promouentia pessime, ut arbitror, a quibusdam referuntur cantharides, et parata ex iis essentia, siquidem uiis urina-riis admodum sunt infensae, facileque perniciosas renum et uesicae inflammationes cum mictu cruento, nisi conuenientibus succurramus remediis, ciere ualent*; posterior autem multis uerbis auctores, cantharidum usum suadentes, refutat.

§. XXI.

Sed reuertamus ad therapiam morbi. Antea itaque nominatis remediis diureticis subiungantur pharmaca, specifice quasi sanguinem a corruptione defendentia, quorum numerum subeunt Tinctura ꝯ u acris et tartaris. Tinctura tartari, Ligni sassaf. Ess. Lignor. fumar. succini Pimpinell. alb. aliaeque. Sic inprimis e mercurio parata remedia u. gr. ꝯ
D 3 dulc.

w) l. c. Tom. IV. Part. IV. cap. XVII. §. VII. cautel.

x) l. c. Lib. III. cap. II. pag. 201.

dulc. aethiops min. magnae sunt efficaciae ; hoc tantum circa illorum usum obseruandum uenit , ne nimis frequenter porrigantur , partim ut saluatio , nimium eorum usum sequutura , euitetur , partim autem ut aegrotantes effugiant illa mala , quae uti ASTRVC y) affirmat , repetitum excipiunt mercurialium usum internum , debilitatem nempe uentriculi , auctam sanguinis acrimoniam , ulcera genitalium maligniora et curatu difficiliora , recrudescentes dysuriam , fluxumque gonorrhoeicum , antea iam remittentes. Non sufficit autem , ut remediis internis morbi uis infringatur , externis quoque res aggredienda est. Sed nunc non emollientibus , non discutientibus et anodinis agendum , mundificantia et abstersoria in usum cedant ; iniectiones uidelicet ex chelidon. mai. agrimon. ueron. scordio , nicotian. aqua calc. uiu. rosar. etc. cum melle , unguento digestiuo , ꝯrio praecipitato rub. ess. succin. myrrh. etc. Ita , suadente ASTRVC. z) ꝯ in forma unguenti pudendis et circumiacentibus partibus illitus , hic multum ualet , cuius quoque uires dictus auctor his extollit uerbis : *Ea sane methodus et efficax est et commoda. Efficax quidem , quia atomi mercuriales in cutis spiracula , in uasa lymphatica a cute oriunda , in ipsum demum affectarum partium contextum illitu sensim insinuatae , corrosiuas contagii ueneriei particulas , quibus morbus inducitur , efficaciter impetunt , infrigunt , destruunt ; commoda uero , quia eadem mercuriales atomi illitus ope , uia breuissima et sine ulla uentriculi noxa ad partes deducuntur , ubi latet seminum uenerereum , quod neutrum conuenit praeparatis mercurialibus interne sumptis , uel saltem minus conuenit.*

§. XXII.

Satisfacturi hoc modo primae , secundae , et , quoad primum momentum , tertiae indicationi , tandem ad roborationem

rationem partium debilitatarum eo magis omnis neruus intendendus est, quo contumacior inuoluntarius seminis fluxus superato ueneno, semper fere esse solet. Cautè uero mercandum est cum adstringentibus, ne iusto citius nec ante omnimodam miasmatis uenerèi expulsionem iisdem utamur. Materia nimirum e genitalibus exstillans sit albi coloris, spissa, inodora, et urina sine dolore emittatur; sin secus, et fluidum foetens, uiridis coloris, prodeat, dolor sub mictione et inflammatio adhuc praesentes, omnino tam ab internis, quam externis, cuiuscunque sint generis, adstringentibus, abstinendum est; siquidem excretionem uirulentae materiae inhibendo, eandem ad sanguinem repellunt, bubones, imò totalem luem ueneream efficiunt. Sed si omnia adsunt indicia, usum adstringentium postulantia, tunc eadem remedium genera, quae §. X. proposuimus, conueniunt. Prorsus tamen, pro interno usu, omittenda censeo ex saturno parata; uti enim omnia saturnina in uentriculo et intestinis grauissimos progignunt morbos, ita inprimis saccharum, siue quod idem est, magisterium saturni, uel quadam uenenata pollet. Hinc illud a FRID. HOFMANNO *aa*) iure in numerum refertur illorum medicamentorum, quae minus tuta et tristibus exemplis quasi infamata sunt. Et sane, si noxas, quas corpori humano inferunt, quarumque catalogum citatus auctor *bb*) exhibet, consideramus, non possumus non saturnina uenenis annumerare. Quanquam autem internus saturninorum usus suspectus sit, nequaquam tamen improbamus, si externe iusto tempore applicentur, id quod commodissime per iniectiones fit; sic enim uel plane non, uel in minima saltem quantitate cum sanguine communicantur, et non nisi adstrictione fibrarum atoniam passarum agunt, quam ob uirtutem etiam multis aliis praefenda sunt remediis.

§. XXIII.

aa) l. c. Tom. II. cap. VIII. §. XIX. *bb*) l. c. §. XXI.

§. XXIII.

Sicuti gonorrhoea uirilis benigna, fluorque albus mulierum itidem benignus, parum inter se differunt: ita quoque fluxus feminis uirulentus uirorum, et profluuium feminarum malignum, multis modis conueniunt. Adest sc. in hoc, pariter ac in isto, stillicidium materiae acris, foetentis, colore ex flauo uiridi praeditae, ex pudendis muliebris, ab exulceratione uaginae uteri et cum hac connexarum partium proueniens, quae exulceratio, pariter ac in uiris, uenenum, per coitum susceptum, uenereum, causam habet. Diagnosin huius morbi nonnunquam ualde difficilis redditur, ob similitudinem, quam alit cum fluore albo benigno, qui ob acredinem humorum exstillantium interdum erosionem, imo et exulcerationem uuluae comites habet. Accedit, quod aegrae ad suspicionem inhonestae uitae antea actae auertendam, pessimo consilio, fluorem album benignum subesse, mentiantur, ita, ut nonnunquam medico experientissimo imponant. Si quidem BAGLIVIO *cc*) credere uellemus, facillimo modo de uera morbi natura certi esse possemus. Infallibile nimirum signum maligni floris esse perhibet, si menstrui fluxus tempore continuet, contrarium benignum indicare fluorem. Sed bene VON LINDERN *dd*) monuit, non omnino et absolute haec cum experientia conuenire, quum fluor etiam benignus non in omnibus feminis menstruorum tempore cesseret, sed, praecipue diutius iam durans, sine ulla intermissione continuet. Vt itaque medicus de ueri morbi praesentia certus esse possit, ad muci exstillantis conditionem respicere debet, qui, quo magis a colore naturali pallido recedit, quo maiore foetore stipatus est, quo tandem grauiora symptomata, inflammationes

cc) in Praxi med. Lib. II. cap. VIII. pag. 197.

dd) l. c. cap. VII. §. 5. pag. 100.

tiones, erosiones et exulcerationes genitalium concurrunt, eo maior est suspicio miasmatis ueneri latentis.

§. XXIV.

Cognita modo ante dicto morbi natura, eadem ratione, ac in gonorrhoea maligna uirili, curatio inchoanda et absoluenda est; nec aliis indigemus indicationibus, quam quae ad hanc debellandam requiruntur. Hic etiam easdem ob causas, quas §. XVII. indicauimus, saepius reiteratum purgantium usum reiici, non indiget probatione. Nam ad inflammationem discutiendam tantum abest, ut conferant, ut potius circulum sanguinis augendo, et ad inferiores inprimis partes propellendo, eam grauiorem, et dolorem acutiorrem reddant. Excretionem miasmatis ueneri promouere quidem ualent, quae autem simul notanda sint, §. XVII. docet. Ulcera in pudendis enata purgantibus non abstergi, non consolidari, partesque debilitatas non roborari posse, nulla indiget demonstratione. In principio itaque parti inflammatae succurrendum est discutientibus, temperantibus internis; externe maxime iniectionibus et cataplasmatibus emollientibus, quorum ingredientia e §. XVIII. peti possunt. Confiteor quidem, in hoc morbo pro excretionem ueneri, pro mundificatione ulcusculorum, medicamenta diuretica non adeo efficacia esse, quam in gonorrhoea uirili; in hac enim urina omnia fere loca exulcerata in transitu suo tangit, id quod in feminis paucis tantum partibus accidit: interea tamen balsamico suo principio sanguinem a corruptione et infectione ueneri defendunt, luisque gallicae prouentum impediunt, praecipue si reliqua §. XXI. laudata remedia simul adhibeantur. Optimus autem effectus sperandus est ab externis iniectionibus, quorum materia in cit. §. satis indicata est, ut eandem nunc repetere, superfluum foret. Tandem

E

et

et enumeratione remediorum tonicorum, parti affectae applicandorum, eo facilius superfedere possumus, quum extirpato ueneno, et partibus arrosis consolidatis, haec fluoris species eadem methodo, ac benigna, tractanda sit, cuius therapiam §. XIV. sufficienter exposuimus.

§. XXV.

Varias huc usque pertractauimus species fluxus feminis, tum benigni, tum maligni; hinc etiam de symptomatibus horum morborum pauca adiungere fas esset. Verum quum haec accidentia uel eandem cum malo principali exposcant curandi methodum, uel externis saltem agendum sit remediis, reliqua silentio praetereunt, nulla eorum praeter bubones attingemus. Bubones esse infarctus glandularum praecipue inguinalium, qui ut plurimum ab intempestiue suppressa uirulenta gonorrhoea oriuntur, omnibus notum est. An autem purgantia medicamenta ad hos sanandos conducant, dubium adhuc uidetur. Verum quidem est, ac ratione comprobatum, huiusmodi infarctus glandularum disparere post repetitum catharticum usum, sed quorsum agitur haec materia? nonne cum maximo aegroti detrimento cum sanguine rursus miscetur? Quum enim materia bubonum, consentientibus omnibus auctoribus, sit uirus uenereum, e corpore per genitalia eliminandum, adstringentibus, uel alio modo retropulsum, ad has uicinas glandulas depositum, humores ibidem circulantibus coagulans, uasa obstruens, et consequenter nouis semper affluentibus succis tumorem inducens: quid quaeso peiori suscipi posset consilio, tali medicatione, quae uenenum, tutissimo, quo fieri potest, modo, e corpore expellendum, uniuersae M. S. affundit, eandemque isto contaminat? Contrariatur quoque haec curandi methodus primae gonorrhoeae uirulentae indicationi, quae

quae miasmatis ueneri excretionem omni studio iuuandam inculcat. Et in hoc uersatur quoque primarius scopus in sanandis bubonibus. Tentandum nimirum est, ut, omissis in principio externis obstructae glandulae applicandis, feminis fluxus liber restituatur; idquod iniectionibus emollientibus impetrari potest, testante hoc FR. HOFMANNO ee) qui methodum, gonorrhoeam intempestiue suppressam reuocandi, tradens, *iuuant quoque, inquit, eodem fine iniectiones lactis dulcis, et decocti auenae cum oleo amygdalarum dulcium remixti, a quibus ego fluxum saepius, iterumque reuocatum scio.* Sin autem hoc impetrari nequeat, et leuis saltem tumor appareat cum modica inflammatione, tunc discussio eius adhuc tentari posset, nullis tamen aliis remediis, quam quae Mercurium habent, qui ob uim, qua gaudet, specificam antiuenericam, miasma illud in principio statim iugulat atque inefficax reddit, ita, ut ad reliquos humores delatum, eos non amplius inficere queat. Ad hanc classem pertinent interne ꝯ dulc. et aethiops miner. externe emplastrum de ranis cum ꝯrio, uel alia quibus argentum uiuum addi potest; imo ipsum unguentum mercuriale, parti dolenti illinendum.

§. XXVI.

Sed, ut uerum fatear, etiam discussioni uellem praeferre suppurationem horum tumorum: sicuti enim medico tutissima semper incedendum est uia, ita et in hoc morbo eam, quae proxime uenenum e corpore eiicit, prae aliis eligere malo, subscribens sententiae duorum quondam Celeberr. Medicorum, FRID. ff) et IOH. MAVR. HOFMANNI gg); quorum prior, *bubo-*

E 2

nes

ee) l. c. §. IX. cautel.

ff) ibid. §. XIII.

gg) in Not. ad Ham. Prax. chym. Lib. II. cap. CCXXXIII. pag. 939.

nes si iunguntur, inquit, quantum fieri potest, emplastro emolliente Agricola cum oleo hyoscyami et sapone malaxato sunt maturandi. Posterior uero his uerbis assertum meum roborat: recte docet cl. Barbette in chirurgia sua, in bubone uenereo nec uenam secandam, nec corpus purgandum esse, quamdiu externis remediis eum curari posse spes ulla affulserit, ne humores maligni, quos natura eiecit, ad interiora retrahantur, sicque lues uenerea causetur; sed suppuratio procuretur omni arte, suppuratusque tumor illico, etiam materia non cocta, aperiatur. Adeoque in hoc casu optimo mihi consilio aegris succurrere uidentur, quotquot per diaphoretica appropriata materiam morbificam ad emunctorium uniuersale ablegandum suadent, ne ulteriori affluxu bubonis incrementum augere queat. Purgantibus nihilominus si qui uti uelint, suo id faciant periculo; haec enim non nisi in principio, apparente tantisper tumore, materiam uitiosam huc tendentem, tuto imminuere et auertere possunt. Circa ultima clariss. huius Viri uerba, quibus usum catharticorum si non laudat, tamen non improbat, tantum monendum est, diaphoretica, uti mihi quidem uidetur, in principio morbi eodem fructu, quo purgantia, posse adhiberi; si enim affluxum magis confirmato iam malo auertere possunt, quare non leuiore saltem obstructione praesente, tonoque uasorum nondum adeo debilitato, eundem praestarent effectum?

§. XXVII.

Ad ultimum tandem morborum uenereorum gradum, luem nimirum ipsam gallicam, accedo, in qua miasma illud uniuersos corporis humores circulantes contaminauit. Haec quidem minus ad scopum meum pertinere uidetur, quum, nisi forsitan ex ueteribus, nullus medicorum malum hoc solis purgantibus debellare contendat. Interim ta-
men

men tantus medicorum dissensus est, ratione praeparationis ad saluationem, ut fere nesciam, cui me adiungam sententiae. Sic SYDENHAM *bb)* strenuus alias purgantium defensor, ingenue fatetur, se ne coniectura quidem assequi posse, quid sibi uelint crebra ista monita, quibus de corpore, remediis catharticis aliisque rite praeparando, ita serio cauetur; et hanc praeparationem maxime relicit, quia uires ad saluationem sustinendam necessariae, eadem nimium deiicerentur; tandem experientiam testari affirmat, nullis euacuationibus aut alio modo infirmatos saluationis impetum multo melius sustinere, quam eos, quorum quasi ante praelium incisi sunt nerui. E diametro huic opposita est sententia FR. HOFMANNI *ii)* praeparationem corporis ad saluationem defendentis, qui et expressis uerbis dicit, laxantia praecipue huic fini inservire, ut iisdem superfluae serosae sordes ex habitu corporis exterminentur. Multi alii medici huic quoque assentiunt, et non modo laxantia, sed ipsa purgantia per aliquod tempus quouis altero die propinanda commendant *ll)*. Ex diuersis his sententiis neque uni neque alteri absolute adstipulari possum, sed potius utramque limitandam esse, existimo. Possunt sc. uentriculo et intestinis multis cruditatibus repletis, laxantia locum inuenire, illis autem absentibus etiam haec omitti; pro abundantia enim serimucosi imminuenda, ipse ptyalismus optimum remedium est, ut non opus sit, corporis robur purgantibus infringere.

§. XXVIII.

Restaret adhuc, ut, quod et circa reliquos uenereos morbos obseruaui, legitimam curandi methodum adiungerem;

E 3

rem;

bb) l. c. pag. 398.

ii) Tom. IV. Part. IV. cap. IV. § XI. curat.

ll) conf. von LINDERN l. c. pag. 525.

rem ; sed ea ipsa , siue per sudorifera *mm*) siue per saliuantia , siue per Mercurium , absque tamen saluatione , instituat , satis superque in omnibus practicis libris exposita inuenitur. An autem GOHLIVS *mm*) ut perhibet , cum tribus granis Mercurii dulcis , quotidie circa uesperam exhibitis , interpositis simul quouis quarto die purgantibus pilulis , unquam saluationem excitauerit , dubito. Primo enim dosis Mercurii minor est , quam ut ptyalismum prouocare possit ; deinde , etiamsi saliuae fluxum inde exoriri posse concederetur , tamen semper purgantia eundem suppresserent. In eo enim maximum consistit momentum curationis morbi gallici per Mercurium quidem , nulla saluatione tamen subsequente , ut nempe , statim ac saliuales fauciumque glandulae intumescere incipiunt , purgans sumatur , quo humores , ad superiores corporis partes propulsi , stimulo in uentris uisceribus accedente , uersus inferiora deriuentur et alliciantur.

T A N T V M

mm) His annumerari potest ridicula illa luis uenereae curatio , cuius mentionem facit Eckhart im medicinischen Maulaffen pag. 502. his uerbis : Es war ein gewisser Bauer nicht weit von Bromberg in Pohlen , der curirte die von denen Franzosen inficirte Leute mit Pferdemist , in welchen er sie bis an den Hals eingrub , darinnen die Patienten 3. Tage lang ausdauren musten.

nn) in Praxi clinica Lib. VI. cap. XXVI. §. 16.

PERILLVSTRIS SENATVS
NORIMBERGENSIS
AVSPICIIS ATQVE AVCTORITATE CONSTITVTIS
DOMINIS PRAESIDIBVS GRAVISSIMIS
CELEBERRIMI COLLEGII MEDICI
QVOD NORIMBERGAE FLORET

ILLVSTRIBVS ET GENEROSISSIMIS DOMINIS
DOMINO

GEORGIO CHRISTOPHORO
VOLCKAMER

AB ET IN KIRCHENSITTENBACH
SENATORI CONSVLARI SCHOLARCHAE
ACADEMIAE ALTORFINAE CVRATORI
ET ORPHANOTROPHEI PRAEFECTO

ET
DOMINO
CHRISTOPHORO MICHAELI
KRESS

DE KRESSENSTEIN KRAFTSHOF DVRRENMVNGENAV
ET ROETENBACH AD S WOLFGANG.

S. R. I. ORDINVM SPLENDIDISS. CIRC. FRANC.
A CONSILII MILIT. ET PERILL. REIP. NOR.
SENATORI CONSVLARI ET REI
MILITARIS PRAEFECTO

DOMINIS AC MAECENATIBVS
AETERNA PIETATE DEVENERANDIS

TVM ETIAM
VIRIS
PRAENOBILISSIMIS EXCELLENTISSIMIS
EXPERIENTISSIMIS
EIVSDEM CELEBERRIMI MEDICORVM
NORIMBERGENSIUM COLLEGII
DOMINO DECANO
DOMINIS SENIORIBVS
CETERISQVE
DOMINIS DOCTORIBVS
ET
PHYSICIS ORDINARIIS
PATRONIS MAXIMOPERE COLENDIS
OMNIGENAM FELICITATEM
ET FATA AD VOTA FLVENTIA
PIE APPRECATVS
INAVGVRALE HOC SPECIMEN
IN TESTIMONIUM PIETATIS ET OBSERVANTIAE
PERPETVAE

D. D. D.

IOHANNES IACOBVS BAIERVS
ALTORFINVS.